

quaginta experta virtus, tam denique ejus praxis omnium malorum foecunda occasio, ut arduum sit ei, qui simul haec consideret de origine ejus diabolica haesitare oppositaeque sententiae probabilitatem aliquam tribuere. Quare practice loquendo arcendi sunt fideles ab omni hypnotismi usu. Si tamen aliquis, addam cum prudente auctore Casus conscientiae, monitus de malitia hypnotismi «bona fide pergat existimare ex causa naturali oriri effectus illos inferioris ordinis, quos solos producere intendat... non quidem ejus agendi ratio positive probanda est, sed in pace dimitti poterit et non obligari sub mortali culpa ad abstinendum ab illius usu, dummodo cum omnibus supra expositis cautelis, et scandalo secluso, tales hypnoticas operationes peragere intendat.»

Satis jam de daemonibus ejusque operibus. Deus nos ab eorum laqueis expeditos sanctorum Angelorum societate in aeternum jubet gaudere.

DISQUISITIO II.

De primaevio statu hominis et lapsu.

PROOEMIUM.

1. Inter opera hujus mundi adspectabilis, quae a Deo condita sunt, et perfectione et dignitate naturae, homo praeexcellit, quare post tractationem de Angelis agendum est de homine, qui princeps et caput est visibilium creaturarum, quique eas omnes ad Deum finaliter refert.

2. Quaestiones de origine rerum mundanarum ne opus nimium excrescat consulto praetermittimus. Gannunt quidem moderni rationalistae progressus Astronomiae, Geologiae, Palaeontologiae falsitatis convincere Moysis cosmogoniam primo Geneseos capite narratam, ast aërem verberant. «Inanis, docuit Vaticanum concil. (1), hujus contradictionis species inde potissimum oritur, quod vel fidei dogmata ad mentem Ecclesiae intellecta et exposita non fuerint, vel opinionum commenta pro rationis effatis habeantur.» Quapropter, prosequitur infra, tantum abest, ut Ecclesia humanarum artium et disciplinarum culturae obsistat, ut hanc multis modis juvet atque promoveat... Nec sane ipsa vetat, ne hujusmodi disciplinae in suo quaque ambitu propriis utantur principiis et propria methodo; sed justam hanc libertatem agnoscens, id sedulo cavet, ne divinae doctrinae repugnando errores in se suscipiant, aut fines proprios transgressae, ea quae sunt fidei, occupent et perturbent.» Modum servandi aequum jus inter fidem et rationem olim tradidit S. Augustinus (2): «Hoc indubitanter tenendum est, ut quidquid sapientes hujus mundi de natura rerum *veraciter* demonstrare potuerint, ostendamus nostris Litteris non esse contrarium: quidquid autem illi in suis voluminibus *contrarium* sacris litteris docent, sine ulla dubitatione credamus id falsissimum esse... atque ita teneamus fidem Domini Nostri... ut neque falsae philosophiae loquacitate seducamur, neque simulatae religionis superstitione terreamur.» Idem monet S. Thomas (3) «Cum Scriptura divina, ait, mul-

(1) Const. *Dei Filii*, c. 4. — (2) *De Genes. ad lit. L. 1, c. 21.* — (3) *1, Q. 68, art. 1.*

»multipliciter exponi possit, quod nulli expositioni aliquis ita praece-
 »inhaerent, ut si certa ratione constiterit hoc esse falsum quod
 »aliquis sensum Scripturae esse crederet, id nihilominus asserere
 »praesumat; ne Scripturae ex hoc ab infidelibus derideatur, et ne
 »eis via credendi praecludatur.»

Jam vero juxta hanc regulam, mundum esse a Deo ex nihilo in
 tempore creatum certissime primo Genesios capite edocemur (1),
 haec igitur veritas absque ulla haesitatione firmissime tenenda est.
 An dies creationis sint dies viginti quatuor horarum vel epochae
 longissimae durationis in utramque partem opinari licet. Praeci-
 puae sententiae, quae hodie circunferuntur sunt: 1.^a Quae mythice
 interpretatur vocem diem, omnia vult uno temporis puncto condita
 a Deo fuisse ita ut vox dies nullam temporis mensuram importet.
 Princeps hujus sententiae patronus est S. Augustinus (2),
 qui per diem cognitionem mentis angelicae intelligit, primus dies
 est cognitio primi divini operis, secundus dies cognitio secundi
 operis, etc. Sic dies distinguuntur ut notat D. Thomas (3)
 »secundum naturalem ordinem rerum cognitarum, non secundum
 »successionem productionis rerum.» Ante Augustinum do-
 cuerunt res omnes simul creatas fuisse S. Athanasius apud
 Lamy in Genes. c. 1, Origenes (4) Clemens Al. (5)
 et post eum S. Isidorus Hispal. (6). Inter doctores catho-
 licos eam propugnarunt S. Albertus M., Norisius Car-
 din. Bertl. etc. Ecclesia nulla censura eam notavit. S. Tho-
 mas (7) aequè probabilem ac vulgarem dierum 24 horarum in
 Summa habuit, in libris vero sententiarum (8) oppositae praetule-
 rat. Verum sicut aetate D. Thomae haec sententia commu-
 niter rejiciebatur nunc quoque a scholis amandari solet, quia sen-
 sum valde metaphoricum, in historia sacra praesertim vitandum,
 verbis Scripturae sine necessitate tribuit.

2.^a Sententia propugnat dies genesiacos epochas esse longissi-
 mae durationis, eà sive certis sive tantum probabilibus scientia-
 rum naturalium affirmationibus abunde fit satis, quare est inter
 recentiores communior. Quod si ejus assertoribus objicitur dies
 primaeos (cap. I, Genes.) cum suo *vespere* et suo *mane* dies esse
 vulgares consuetae durationis, probabiliter saltem respondent:
 a) Id non esse certum, exemplo freti Sti. Augustini alio-
 rumque auctorum primae sententiae, quam Ecclesia numquam
 reprobavit. b) Vocem *dies* multiplici sensu donari in Sacra Scri-

(1) V. 2, Disq. VI, De Deo Creatore. Thes. I-III. — (2) De Gen. ad litt. L. 4,
 c. 26. — (3) 1, Q. 74, art. 2.º — (4) De princip. 4, 16. — (5) Stromat. 6, 16. — (6) De
 summo bono. 1, etiam Cassiodorus, de divin. institution. 1, 22. — (7) 1, Q. 74,
 art. 2. — (8) 4, Dist. 12, art. 2.

ptura, significat lucem diurnam. Genes. I, 5; diem civilem,
 ibid. VIII, 4; tempus indefinitum. ibid. II, 4, 5; et pluribus aliis
 locis tam veteris, quam novi Testamenti. Nihil ergo prohibet, dies
 creationis indefinitas temporum periodos interpretari, si id scienti-
 ae naturales exigunt. Immo e) de hac sententia potiori jure,
 quam de sententia S. Augustini dici potest cum D. Tho-
 ma eam magis ab irrisione infidelium Scripturam defendere, nam
 opera lux, firmamentum, plantae, luminaria caelestia, reptilia aqua-
 tica et aves, animantia terrestria ac tandem homo sex creationis
 diebus successive attributa in sacra Scriptura adeo respondent sex
 statibus per quos terra successive transit juxta geologos ut eorum
 consonantiam miratus Amper. dixerit (1), «aut Moyses non
 »minus ac nos instructus erat scientiis naturalibus, aut fuit inspi-
 »ratus.» Si aliquis adhuc instat *vespere* et *mane* restringere sensum
 vocis diei ad diem naturalem, vel petit cur ergo Moyses epo-
 chas saeculares tanquam dies sex unius hebdomadae descripserit?
 Bene respondent, Moysen illis verbis *vespere* et *mane* usum
 fuisse ad significandum partibus diei naturalis initium et finem
 effecti operis (2), epochas vero diebus naturalibus expressisse, quia
 ex instinctu divino scopus ejus erat praebere in prima creationis
 hebdomada exemplar vulgaris hebdomadae ad legem sabbati com-
 mendandam. Constat id clarissime ex ipso Moysse (3): *Sex die-*
bus, ait, operaberis et facies omnia opera tua: septimo autem die
sabbatum Domini tui est; non facies omne opus in eo... Sex enim
diebus fecit Dominus caelum et terram, et mare et omnia, quae in eis
sunt, et requievit in die septimo: ideo benedixit Dominus diei sab-
bati et sanctificavit eum. Potest quis igitur, salva fide, opinari dies
 mosaicos esse epochas indeterminatas.

3.^a Sententia tenacius haeret obvio et plano Sacrae Scripturae
 sensui ac contendit hexameron Moysis sex diebus naturalibus
 claudi, quia ita exigunt: a) perspicuitas ipsius textus, qui non
 sine violentia ad designandas epochas trahitur; b) usque ad recentio-
 ra tempora consensus fere communis Patrum et doctorum in
 hanc sententiam a qua proinde absque gravissima ratione non est
 recedendum. Non sunt autem sufficiens dissentiendi ratio suppu-
 tationes incertae aetatum geologicarum e principiis potius hypo-
 theticis quam veris a geologis deductae, ut ipsi ingenue fatentur.
 «In praesenti statu scientiae, ait Lyell (4) hujusmodi suppu-
 tationes non possunt considerari nisi ut quaedam tentamina,
 »quorum effectus seu conclusiones majori adhuc observationum et

(1) *Theorie de la Terre Rev. de deux mondes*, Jul. 1833. — (2) S. August. De
 Genes. contr. Manich. 1, 1, c. 14. — (3) Exod. XX, 9, 11. — (4) *The Geological Evi-*
dences.

argumentorum pondere confirmari oportet. Et Bischof professor Chimiae Bonni assertit (1) «geologiam in suis essentialibus futuram esse semper hypotheticam.» Praeterea supponunt, sed non probant causas naturales eadem lege ac uniformiter ut nunc suos effectus produxisse, ac tandem nimis facile ex minima parte orbis terrae explorata, nempe ex decies millesima terrae habitabilis, ad intimam structuram et genesim totius orbis explicandam procedunt (2). Non ergo improbabiliter, ut aliqui volunt, adhuc pro avita sententia suffragium ferunt Fabre d'Envieu, Bosizio S. J., Gotti, Laurent cappucinus, Sorignet profes, theolog. Parrisiis, Emin. Card. Mazella et alii (3).

3. Ex hac brevi sententiarum expositione clare elucet secundam fidei non adversari. An vero tertiae praeferenda sit, pendet ab evidenti vel probabiliori factorum geologicorum ratione, quamobrem ne rebus pure physicis à scopo nostro retardemur, statim questionem de hominis origine aggredimur, ubi «falsi nominis scientiam» proscribere habemus «ne quis decipiatur per philosophiam et inanem fallaciam (4).»

CAPUT I.

De hominis origine.

ARTICULUS I.

De primi hominis creatione.

THESIS I.

Primus homo a Deo conditus est.

4. Nota. Impugnant hanc thesim pantheistae ac materialistae hodierni, qui non secus ac antiqui putant «homines in omnibus terris et agris tanquam fungos esse generatos (5).»

5. Thesis est de fide catholica et prob. 1.º Concil. Vaticanum (6) ut doctrinam, quam «Catholica Apostolica Romana Ec-

(1) Apud Reusch. *La Bible et la nature*. Lec. 4.—(2) Reusch. *La Bible et la nature*.—(3) Conf. Mazella *De Deo creatore*; P. Mendive. *La Religion vindicada*; P. Mir *La Creación*, etc., etc.—(4) Vatic. *De fide*, c. 1.—(5) Lact. *Divin. instit.* L. 7, c. 4.—(6) *Const. de Fide*, c. 1.

clesia credit et confitetur» tradit: «solus verus Deus... simul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam, spiritualem et corporalem, angelicam videlicet et mundanam, ac deinde humanam quasi communem ex spiritu et corpore constitutam.» Eandem veritatem praedefiniverat Concil. Lateranense IV, c. *Firmiter*.

2.º Ex Sacra Scriptura, Genes. (1). *Et creavit Deus hominem ad imaginem suam... Formavit igitur Dominus Deus hominem de limbo terrae, et inspiravit in faciem ejus spiraculum vitae, et factus est homo in animam viventem... Immisit ergo Dominus Deus soporem in Adam; cumque obdormisset, tulit unam de costis ejus, et replevit carnem pro ea. Et aedificavit Dominus Deus costam, quam tulerat de Adam, in mulierem; et adduxit eam ad Adam. Ad hanc hominis formationem alludit Job. (2). Similiter David (3). Breviter Ecclesiasticus (4). *Deus creavit de terra hominem; et secundum imaginem suam fecit illum.* Dubitari ergo nequit primum hominem a Deo creatum esse.*

6. 3.º Patres hanc veritatem uno ore testati sunt. S. Hieronymus (5). «Credat quispiam in conditorem Deum? Non potest credere, nisi prius crederit de sanctis ejus, vera esse quae scripta sunt: Adam a Deo plasmatum, Evam ex costa illius et latere fabricatam...» S. Augustinus (6). «De terrae pulvere Deus finxit hominem: eadem terra, omnisque terrena materia omnino de nihilo est, animamque de nihilo factam dedit corpori, cum factus est homo.» Lactantius (7), qui praeterea notat etiam gentiles quamvis obscure primam ab alio hominis formationem cognovisse: «Tum fecit (Deus post creationem aliarum rerum) ipsi sibi simulacrum sensibile, atque intelligens, id est, ad imaginis sui formam, qua nihil potest esse perfectius: hominem figuravit ex limo terrae, unde homo nuncupatus est, quod sit factus ex humo... De hac hominis fictione poetae quoque, quamvis corrupte, tamen non aliter tradiderunt: namque hominem de luto a Prometheo factum esse dixerunt. Res eos non fecellit, sed nomen artificis (8).»

7. 4.º Ratio dictat, effectum non superare naturaliter virtutem suae causae ac quotidiana experientia demonstrat lapidem non gignere plantam, plantam non edere animal, hominesque non nisi ex hominibus nasci; ergo nisi omnibus, constantibus et universalibus naturae effectibus vis manifestandi suam causam adimatur, vel irrationabiliter aliquis effectus admittatur virtutem suae causae

(1) L. 27; II, 7, 21, 22.—(2) X. 8, 9.—(3) Ps. CII, 14.—(4) XVII, 1.—(5) *In ep. ad Philem*.—(6) *Li. 14 de civit. Dei*, c. 11.—(7) *L. 7, Div. inst.* l. 2, c. 11.—(8) Conf. Mir J. *La Creación* día 6, c. 11.